

Molí de la Calvaria

Calldetenes

Ubicació

Comarca: Osona
Lloc/Adreça: Entorn rural de Calldetenes. Molí de la Calvaria s/n (08506 Calldetenes)
Emplaçament CRTA. BV 5202, AL KM 0,3 en direcció a Sant Julià a la dreta

Coordenades:

Latitud: 41.92762
Longitud: 2.30592
UTM Est (X): 442453
UTM Nord (Y): 4641973

Classificació

Número de fitxa 08037 - 40
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XI
Estat de conservació Bo
Notes de conservació: Actualment es tracta del molí que millor ha conservat el seu estat entre tot el conjunt dels antics molins de Calldetenes, en part gràcies a l'interès i els esforços per la seva restauració, duts a terme pels seus propietaris. L'any 1994 va ser començat a restaurar, conservant al màxim els seus elements originals, i mantenint-se fidel a la seva estructura i funcionament.

També s'ha aprofitat elements procedents d'altres propietats de la Calvaria. És el cas de les rajoles que conformen l'era de l'entrada del molí. En realitat es tractava de les rajoles que formaven l'era del mas la Calvaria, i que apareixen fotografiades entorn al 1920-1927 i publicades a VILAMALA (1002: 158)

Protecció Inexistent

Número inventari
Generalitat i altres

inventaris	Sí; IPA núm.47. ACCN:22535
Accés	Fàcil
Ús actual:	Científic
Titularitat	Privada
Titular:	Ref. cad.: 003A00007
Fitxes associades:	
La Calvaria	
Autoria de la fitxa	Raquel Valdenebro Manrique
Data de registre de la fitxa:	dj., 23/11/2006 - 01:00

Descripció

El molí de la Calveria es troba format per un grup de tres edificis adossats. Un d'ells és el femer, a llevant s'hi adossa l'obrador, i a llevant d'aquest darrer s'adossa la vivenda del moliner. Tots tres conformen un edifici amb una forma aproximada de T. Tots tres compten amb cobertes independents a dues aigües. Possiblement el cos més antic és el central, que és correspon a l'obrador. Es tracta d'un cos quadrangular, de planta baixa, que s'aixeca aprofitant un lleuger desnivell del terreny en sentit al torrent de Sant Martí que s'escau a migdia, i que és aprofitat per ubicar el carcabà. Es cobreix a dues aigües, i la construcció és feta en mur de mamposteria irregular sense arrebossar. Compta amb planta baixa i pis sota teulada. L'accés es realitza per la façana de migdia, encarada al torrent. A la part inferior d'aquesta façana s'obre el carcabà del molí, que deixa anar l'aigua a través d'un rec novament al torrent. El carcabà es troba en perfecte estat. Han estat restaurats els seus dos rodets amb fusta de roure. L'aigua que surt del carcabà s'aprofita per fer rodar una mola d'esmolat eines del camp. L'accés a l'interior es realitza mitjançant un portal allindat presidit per una llinda de fusta. Al primer pis s'obren dues finestres quadrangulars sense cap decoració afegida. Al pis sota teulada s'obren dos finestrons petits. D'aquest cos només s'aprecia la façana nord, ja que a llevant i ponent s'adossen els altres dos cossos de l'edifici: el femer i la casa. A la façana nord s'obre un gran portal presidit per una llinda monolítica que sembla ser de nova factura. Al pis sota teulada s'obren dos finestrons petits. L'interior d'aquest cos acull el molí, i sembla ser el més antic de tots. A l'interior de la planta baixa s'ubica l'obrador que conserva dos arbres i la maquinària i les moles corresponents als dos rodets del molí. Un d'ells era pel moldre farina per les persones, i l'altre blat de moro per als animals. L'estructura i el funcionament de tots dos és similar, apreciand-se la tremuja, el canalot, les moles volants, les moles fixes, els farinals i les farineres. Tots aquests aparells estaven connectats a dos arbres que descendien fins el carcabà i es connectaven amb els rodets que eren moguts per l'aigua, movent així les moles. Dins de l'obrador es conserva també un antic forn de pa. L'obrador del molí té dues dates inscrites del 1840 i del 1847 que es deuen correspondre a reformes. Tot l'espai es troba actualment restaurat, respectant els materials originals, i museïtzat, amb un recull d'eines utilitzades per les feines del camp, i altres elements lligats a l'explotació i la feina de moliner i forner. També s'hi troben reproduccions que permeten una retrospectiva històrica de la feina de moldre. A ponent d'aquest cos es situa el femer, recentment restaurat, i condicionat com a sala de treball i recepció del museu del molí. Es tracta d'un cos de planta quadrangular cobert a dues aigües. L'accés es realitza actualment per la façana encarada a ponent, on destaca una porta oberta amb una llinda monolítica i un finestral obert amb un arc rebaixat fet amb maó. A la llinda s'aprecia la següent inscripció: "Barnadí Santaló any 1736", però en realitat es tracta d'una llinda reaprofitada, vinguda de fora de la comarca i col·locada durant la restauració. El parament exterior del cos ha estat rejuntat i arrebossat parcialment en alguns trams. A les façanes de migdia i nord s'obren algunes finestres de nova factura. Totes les obertures, a excepció de la porta, són obra de la restauració efectuada a partir del 1994 i que va condicionar l'espai com a museu. A llevant del cos central del molí s'adossa la casa del moliner. Es tracta d'una construcció de planta rectangular, disposada en perpendicular respecte als altres dos cossos, que es cobreix a dues aigües i compta amb planta baixa, primer i segon pis. Aquest cos

configura la forma de T del conjunt.

Observacions:

(Continuació descripció) Es tracta d'un cos aixecat també en mur de mamposteria irregular amb les cantonades reforçades per carreus de mida superior ben escairats. La darrera restauració ha arrebossat les façanes amb ciment, impedit la visió de l'aparell del mur, deixant a la vista només la pedra de les cantonades. Al nord, s'adossa un altre cos, de moderna construcció destinat a la planta baixa com a magatzem, finalitzant a l'alçada del primer pis en un terrat cobert. Cal pensar que com a vivenda ha estat restaurada conservant les obertures bàsiques originals. D'entre totes elles destaca la porta principal d'accés a l'edifici que s'obre a la façana de llevant, i que per trobar-se la construcció aixecada aprofitant el desnivell, es correspon al primer pis de l'edifici. Es tracta d'un portal format per dos brancals fets amb carreus de pedres quadrangulars i rectangulars, realitzant els dos superiors una forma curvada que crea un portal deprimit convex. La part superior es remata amb una llinda de pedra monolítica on hi consta la inscripció: IHS>Jesucrist>mort>al>Calvari els d'así recordi> i l'any 1596 sota el dibuix del mont Calvari amb les tres creus. Segurament es tracta d'una data que indica una reforma. Destaquen la presència de dues finestres en aquesta façana, situades a l'alçada del primer pis, on s'aprecien arcs conopials a la llinda superior. A llevant de la vivenda es situa la bassa, de grans proporcions, feta amb carreus de pedra, que sobreeix l'aigua amb un salt. La cadireta del molí ja no és visible, ja que es troba al vessant dret del torrent. L'obrador del molí com a espai musealitzat ha estat completat amb una important col·lecció d'estrils agrícoles, i eines relacionades amb la feina de moldre, que hores d'ara és la més important que s'ha pogut localitzar en tot el terme de Calldetenes. La majoria de les peces provenen del mateix mas de la Calvaria, i altres han estat recollides dintre i fora del terme. Al tractar-se d'un museu fet de forma espontània, no existeix catalogació que expliqui l'origen de les peces. La relació que s'ha observat ha estat la següent: -1 mola sobirana de 1,30 cm de diàmetre -1 pastera -1 forn de pa amb pales -1 mola per moldre tabac de 6 cm de diàmetre - 1 torn de passar farina - 1 balança - 1 parell d'esclops - 1 romana - 1 esclonet per segar - 1 garrot - 1 volant - 1 martell de picar dalla - 1 carbasset i pedra d'esmolar - 1 enclusa - 1 dalla - 2 botoies - 1 forca - 1 jou de vaques i dos morrions - 1 rampi - 1 arpia - 1 ganxo - 3 sedassos - 1 arada xica - 3 reproduccions de molins per moldre manualment - 1 quartera - 1 quartà - 1 picotí

Història

Les notícies més antigues del molí de la Calvaria es remunten al 1236, quan Pere Calvaria i la seva dona Ferrera van prometre a la pabordia de febrer de la catedral de Vic, no separar el molí del mas, reconeixent alhora, que el molí era propietat eminent del monestir de Santa Maria de l'Estany, i la bassa sota el domini de Sant Pere de Vic. (VILAMALA, 2002:94). Amb tot, cal suposar que aquest molí té els seus orígens reals al segle XI. El molí fou sempre una font importantíssima d'ingressos de la família Calvaria, que hagué de passar al llarg del segle per nombrosos conflictes i plets judicials a causa del molí. Són aquests plets el que moltes vegades permeten conèixer la seva trajectòria. Al voltant del 1332 se'n coneix un protagonitzat per Francesc Calvaria, per problemes amb les servituds de l'aigua amb els comtes de Múnter -els Alta-Riba-. La sentència establí l'amplada i alçada dels canals que sortien de la bassa i els drets sobre l'aigua. (VILAMALA, 2002:96). A través de documentació del segle XIX, es té notícia que l'activitat del molí fou interrompuda durant el segle XV. Dit document -del 1489- reconeix que el molí es troba destruït, i dóna permís a Joan Calveria de la manera que consideri oportuna el molí, el casal, el cup, el canal, la bassa i la resta d'estrils. (VILAMALA, 2002:97). A la dècada del 1950 part de la bassa es va escapar al construir la carretera. El molí va funcionar fins a l'any 1980. El molí ha estat recentment rehabilitat per la família Albó, hereus de la Calvaria, i actualment és obert al públic, configurant un punt important de visita dins la ruta dels molins, i és un museu i sala d'exposicions on també s'hi fan xerrades, i que es pot visitar des del 2005.

Bibliografia

AA.DD (1985) Inventari de Patrimoni Arquitectònic. Direcció General de Patrimoni Cultural. Generalitat de Catalunya. AA.DD. (1995) Calldetenes. Imatges en el temps. Primera part (1911-1960). Ajuntament de Calldetenes. Calldetenes VILAMALA I SALVANS, J (2002) De Sant Martí de Riudeperes a Calldetenes. Passat i present d'un poble viu. Ed. El Mèdol. Calldetenes.

